

Tema 22. Les funcions de l'equip tècnic en la jurisdicció de menors. Composició i organització dels equips tècnics a Catalunya. L'assessorament tècnic en les diferents fases del procediment judicial. Programa d'assessorament tècnic: finalitat, destinataris, objectius, metodologia

Esquema

- I. Les funcions de l'equip tècnic en la jurisdicció de menors
  1. El marc legal que regula l'actuació dels equips tècnics
  2. Funcions tècniques no derivades del marc legal
- II. Composició i organització dels equips tècnics a Catalunya
  1. Organització territorial
  2. Professionals
  3. Programes
- III. L'assessorament tècnic en les diferents fases del procediment judicial
- IV. Programa d'assessorament tècnic
  1. Finalitat
  2. Destinataris
  3. Objectius
  4. Metodologia
  5. L'informe d'assessorament tècnic

I. Les funcions de l'equip tècnic en la jurisdicció de menors

1. El marc legal que regula l'actuació dels equips tècnics

- Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.
- Reial decret 1774/2004, de 30 de juny, del Reglament de la Llei 5/2000.
- Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil, del Parlament de Catalunya, que regula en l'àmbit territorial de Catalunya, les competències atribuïdes per la Llei en l'àmbit de la justícia juvenil.

Aquest marc legal, entre molts altres aspectes, regula la finalitat, els objectius i les funcions dels equips tècnics. També regula la seva organització, composició i dependència.

La Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, estableix que en el dret penal de menors ha de prevaldre, com a element determinant del procediment i de les mesures que s'adoptin, l'interès superior del menor. Interès que ha de ser valorat amb criteris tècnics i no formalistes per equips de professionals especialitzats en el àmbit de les ciències no jurídiques, sens perjudici d'adequar l'aplicació de las mesures a principis garantistes generals tan indiscutibles

com el principi acusatori, el principi de defensa o el principi de presumpció d'innocència.

En aquest sentit, la Llei preveu que els òrgans judicials rebin assessorament, per part d'especialistes, sobre matèries que els són alienes amb la finalitat d'ampliar i clarificar l'objecte de la investigació que, en el procés de menors, no només es refereix a la investigació del fet punible i a l'autoria, sinó també, a conèixer la personalitat del menor, pel que fa a la proposta de les mesures més adequades per a la seva reinserció, i sense que pugui considerar-se que aquest assessorament tingui caràcter vinculant. L'equip tècnic ha estat considerat per la doctrina com un eix fonamental del procés penal de menors, i li ha assignat funcions en totes les fases del procediment.

Per tant, correspon als equips assistir tècnicament jutges i fiscals de menors en les matèries pròpies de les seves disciplines en les diferents fases del procediment judicial, desenvolupant les funcions següents:

- a) Elaborar l'informe tècnic sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, així com sobre el seu entorn social i qualsevol altra circumstància rellevant (art. 27.1 de la Llei 5/2000).
- b) Valorar quina és la solució extrajudicial més adequada als interessos del menor i de la víctima, informar el ministeri fiscal i dur a terme l'alternativa proposada.
- c) Assessorar el ministeri fiscal i el jutge de menors per tal que pugui decidir sobre la conveniència d'adoptar una mesura cautelar.
- d) Assessorar els fiscals i els jutges sobre la conveniència de no continuar la tramitació de l'expedient en l'interès del menor.
- e) Assistir als actes de compareixença i audiència i assessorar el ministeri fiscal i el jutge de menors sobre la situació psicològica i educativa i sobre la mesura més adequada en interès del menor, entre les que preveu la Llei (art. 35.1).
- f) Assessorar el jutge de menors en relació amb l'ordre d'execució de les mesures acordades o sobre el canvi de mesura.
- g) Assistir, en cas de recurs i de ser citat, als actes de l'audiència provincial.
- h) Assessorar el jutge de menors sobre la possible revisió o substitució de la mesura en execució, tenint en compte l'evolució del menor.

2. Funcions tècniques no derivades del marc legal

- a) Propiciar la reflexió del menor o el jove sobre la seva situació personal i sobre el procediment judicial en què es troba, així com la col·laboració dels pares o els representants legals.
- b) Orientar el menor o el jove i els seus pares o els representants legals, sobre la seva situació personal, informar-lo dels recursos comunitaris i, si és del seu interès, derivar-lo al servei més adequat.
- c) Atendre les víctimes dels menors infractors per tal de disminuir l'impacte de la victimització primària i secundària que pateixen.

II. Composició i organització dels equips tècnics a Catalunya

Els equips tècnics estan assignats a la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil (DGEPCiJJ), dins la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

D'una manera més concreta, els equips tècnics desenvolupen les seves funcions en el Servei de Mediació i Assessorament Tècnic (SMAT).

D'acord amb el que estableix la disposició final tercera de la Llei orgànica 5/2000, el Govern, mitjançant el Ministeri de Justícia i de les comunitats autònomes, en cas que tinguin competències, com és el cas de Catalunya, ha d'adequar les plantilles a les necessitats que presentin els jutjats i fiscalies de menors.

Ateses les competències estatutàries de la Generalitat en matèria de mitjans materials i personals, el Departament de Justícia pot regular les competències i funcions següents dels equips tècnics:

- Determinar el nombre d'equips tècnics adscrits a cada jutjat i fiscalia de menors de Catalunya
- Determinar el nombre de professionals de cada equip tècnic
- Determinar la composició dels equips tècnics, tenint en compte el que estableix la Llei orgànica 5/2000

El Reial Decret 1774/2004, de 30 de juny, del Reglament de la Llei 5/2000, en l'article 4, estableix que els equips tècnics han d'estar formats per psicòlegs, educadors i treballadors socials. El mateix article del reglament diu que poden incorporar-se de manera temporal o permanent als equips tècnics altres professionals relacionats amb les funcions que tenen atribuïdes.

Durant la instrucció de l'expedient, els equips tècnics han de desenvolupar les funcions establertes en la Llei orgànica 5/2000, sota la dependència funcional del ministeri fiscal i del jutge de menors quan així ho ordenin.

Els professionals integrants dels equips tècnics, per tant, depenen orgànicament del Departament de Justícia i estan adscrits als jutjats i fiscalies de menors.

És per això, que els equips tècnics tenen una doble dependència:

- Una dependència orgànica permanent del Departament de Justícia, ja que és personal propi i tots els professionals dels equips tècnics hi estan adscrits.
- Una dependència funcional del ministeri fiscal o del jutjat de menors, de caràcter no permanent, que s'activa cada cop que els professionals dels equips intervenen en cada cas concret a instància d'aquests organismes. En aquest sentit, cal tenir en compte que la Llei orgànica 5/2000, en l'article 27.1, utilitza l'expressió «a aquests efectes» per referir-se a la dependència funcional del ministeri fiscal, atès que a altres efectes depèn del jutge de menors, quan així ho demani, tot això sens perjudici de la dependència orgànicament permanent del Departament de Justícia.

No obstant això, en l'exercici de la seva activitat tècnica han d'actuar amb independència i amb subjecció a criteris estrictament professionals (art. 4 del Reglament de la Llei orgànica 5/2000).

1. Organització territorial

La competència per aportar al procediment judicial la informació que la Llei preveu, correspon a l'equip tècnic i a l'entitat pública que tingui competències i coneixement del menor amb motiu de l'execució d'una mesura judicial. A Catalunya, també fan funcions d'equip tècnic els professionals que executen les mesures en centres i en medi obert, per a aquells casos en què, en el moment que el ministeri fiscal demanda d'informe tècnic, s'està executant una mesura judicial per un altre fet anterior.

Des de l'SMAT s'elaboren les directrius tècniques per a l'aplicació, la coordinació i el control dels programes de tot Catalunya que són de la seva competència.

Cada equip tècnic té assignada una àrea geogràfica determinada, que correspon a les àrees d'intervenció dels equips de medi obert, això permet una coordinació millor entre els professionals dels equips tècnics i dels equips d'execució de mesures i, també, amb els professionals dels serveis comunitaris.

2. Professionals

Són psicòlegs, educadors i treballadors socials que desenvolupen funcions específiques i diferenciades en funció del programa al que estan assignats.

Actualment, a Barcelona hi ha quatre equips tècnics. Cada equip disposa de deu professionals, tres dels quals fan la funció de mediació, sis són tècnics d'assessorament i un tècnic dedicat a l'atenció a les víctimes. Cada equip té un coordinador i suport administratiu.

L'equip tècnic de Girona disposa de vuit professionals, tres dels quals són mediadors, quatre són tècnics d'assessorament i un tècnic dedicat a l'atenció a les víctimes; té un coordinador i suport administratiu.

L'equip tècnic de Lleida disposa de cinc professionals, que desenvolupen tant les funcions d'assessorament i de mediació com la d'atenció a la víctima; té un coordinador i suport administratiu.

L'equip tècnic de Tarragona disposa de sis professionals, dos dels quals són mediadors, tres són tècnics d'assessorament i un tècnic dedicat a l'atenció a les víctimes; té un coordinador i suport administratiu.

L'equip tècnic de les Terres de l'Ebre disposa només de tres professionals a temps parcial, que desenvolupen tant les funcions d'assessorament i de mediació com la d'atenció a la víctima.

3. Programes

Cada equip tècnic, en l'àrea territorial corresponent, aplica els programes següents:

- de mediació i reparació
- d'assessorament tècnic
- d'assessorament tècnic sobre mesures cautelars
- d'atenció a les víctimes de menors infractors

El mes de novembre de 2014 es va posar en marxa aquest projecte en fase pilot, que pretén capacitar les víctimes per:

- Comprendre les actuacions i els processos judicials i/o restauratius en els quals pot prendre part o que l'afecten com a víctima
- Identificar els drets, i els recursos assistencials i psicosocials disponibles en funció de les seves necessitats
- Posar en pràctica les pròpies capacitats de resiliència i d'afrontament per a la recuperació personal
- Gestionar les emocions que provoquen els fets delictius i els processos judicials i/o restauratius
- Incrementar la percepció de seguretat personal per afrontar els processos judicials i/o restauratius

Les intervencions que es realitzen amb les víctimes són:

a) Intervenció immediata

Adreçada a les víctimes en situació de crisi amb l'objectiu d'identificar necessitats i possibles factors de risc de les víctimes, reduir el malestar psicològic i mobilitzar estratègies d'afrontament adaptatives.

b) Primer contacte

Adreçat a les víctimes per a les quals la fiscalia de menors demana la intervenció de l'equip tècnic per al menor infractor. El contacte es fa, de manera proactiva, per via telefònica i per carta. L'objectiu és que les víctimes identifiquin els serveis als quals poden accedir com a víctimes de menors infractors i explicitin les primeres demandes.

c) Intervenció general

Adreçada a les víctimes que hagin fet demanda d'atenció que pugui ser atesa per l'equip tècnic. La durada màxima ha de ser d'un mes o de tres entrevistes. Són víctimes ateses després de la intervenció immediata, del primer contacte o quan es presentin de forma espontània. Es fa una valoració prèvia de la informació que consta en l'expedient de fiscalia, i en funció de la gravetat dels fets i/o de la possible afectació de la víctima, bé s'informarà a l'oficina d'atenció a la víctima del delictes (OAVD), o bé es durà a terme la intervenció per part dels tècnics d'atenció a la víctima de menors infractors (AVM).

d) Intervencions específiques

Acompanyament a justícia restaurativa i acompanyament a actes judicials de la jurisdicció de menors

Tenen com a finalitat respondre a una demanda concreta referida als processos restauratius o judicials. La resta d'intervencions específiques que puguin requerir les víctimes les dur a terme l'OAVD.

III. L'assessorament tècnic en les diferents fases del procediment judicial

- *Durant la detenció del menor:* la Llei orgànica 5/2000, en l'article 28, estableix les regles generals de les mesures cautelars, i d'acord amb aquest, és preceptiu l'assessorament de l'equip tècnic.

El ministeri fiscal, d'ofici o a instàncies de qui hagi exercitat l'acció penal, pot sol·licitar del jutge de menors, en qualsevol moment, l'adopció de mesures cautelars per a la custòdia i defensa del menor expedientat o per a la deguda protecció de la víctima, sempre que hi hagi indicis racionals de la comissió d'un delictes i el risc que el menor eludeixi o obstrueixi l'acció de la justícia o que atempti contra els béns jurídics de la víctima.

Les mesures cautelars poden consistir en:

- Internament en un centre en el règim adequat
- Llibertat vigilada
- Prohibició d'aproximar-se o comunicar-se amb la víctima o amb aquells dels seus familiars o altres persones que determini el jutge
- Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu

El jutge, escoltat el lletrat del menor, així com l'equip tècnic, que han d'informar especialment sobre *la naturalesa* de la mesura cautelar, ha de resoldre sobre allò que s'hagi proposat prenent consideració especialment l'interès del menor.

Per a l'adopció de la mesura cautelar d'internament, el jutge de menors ha de resoldre, a instàncies del ministeri fiscal o de l'acusació particular, en una compareixença a la qual també han d'assistir el lletrat del menor, les altres parts personades i el representant de l'equip tècnic. L'equip tècnic ha d'informar sobre la situació del menor i sobre la *conveniència* de l'adopció de la mesura sol·licitada o d'una altra que consideri més adequada. Per a l'adopció de la mesura el jutge ha de tenir en compte:

- La gravetat dels fets
  - La valoració de les circumstàncies personals i socials del menor
  - L'existència d'un perill cert de fuga
  - I, especialment, que anteriorment el menor hagi comès altres fets greus de la mateixa naturalesa o que no n'hagi comès
- *Durant la instrucció de l'expedient:* el ministeri fiscal ha de requerir de l'equip tècnic, que a aquests efectes depèn funcionalment d'ell, l'elaboració d'un informe sobre les circumstàncies psicològiques, familiars i educatives del menor, l'entorn social en el qual viu i, en general, sobre qualsevol altra circumstància rellevant als efectes de l'adopció d'alguna de les mesures previstes en la Llei. L'equip li ha de lliurar aquest informe en el termini de deu dies, prorrogable per un període no superior a un mes en casos de gran complexitat.

Aquest informe d'assessorament tècnic també pot ser complementat per les entitats públiques o privades que treballin en l'àmbit de l'educació de menors i coneguin la situació del menor o del jove.

- *En l'acte de l'audiència o judici oral:* l'article 35.1 estableix l'obligació d'assistència d'un representant de l'equip que ha elaborat l'informe d'assessorament, esmentat en l'article 27.

El tècnic ha de ser escoltat i ha d'assessorar des d'una perspectiva psicosocial i educativa sobre diversos aspectes que la Llei estableix:

- Sobre les circumstàncies familiars i socials, la personalitat i l'interès del menor a efectes de l'elecció de la/les mesura/es més adequades.
  - Sobre si és aconsellable la presència dels representants legals del menor en l'acte d'audiència.
  - Sobre la procedència de les mesures sol·licitades pel ministeri fiscal i la defensa.
  - Respecte del contingut de la mesura i la durada dels períodes en què es divideix la mesura d'internament (internament i llibertat vigilada).
  - Sobre la conveniència, en interès del menor, de deixar sense efecte la mesura imposada, reduir-ne la durada o substituir-la per una altra.
  - Pel que fa a les mesures en règim tancat, si el menor ja té els 18 anys i no ha finalitzat el compliment, perquè el jutge ordeni el compliment en un centre penitenciari.
  - Sobre les mesures d'internament en règim tancat quan siguin imposades a qui hagi complert 21 anys, o quan, havent estat imposades amb anterioritat, no n'hagi finalitzat el compliment quan el jove arribi a aquesta edat, per complir-les en un centre penitenciari.
- *Una vegada dictada sentència i abans de l'execució de mesura:* la Llei preveu l'assessorament tècnic preceptiu al jutge de menors quan aquest hagi d'adoptar alguna de les decisions judicials següents relacionades amb la mesura que disposa en la sentència:
    - Valorar si és convenient deixar en suspensió condicional l'execució de la mesura.
    - Valorar l'ordre de compliment més adequat de la mesura imposada quan concorre amb altres mesures imposades en el mateix procediment, o en d'altres de diferents, i no n'és possible el compliment simultani.
    - Valorar la possible modificació de la mesura abans d'iniciar-ne l'execució.
  - *Durant l'execució de la mesura imposada:* en aquesta fase del procediment, la Llei també preveu l'assessorament tècnic al jutge de menors en els tràmits següents:
    - Per a la revisió de la mesura
    - Per a la substitució de la mesura de medi obert tancada, per una d'internament en règim semiobert
    - Per a la suspensió de l'execució de la decisió que contingui la sentència, quan la mesura imposada no sigui superior a dos anys de durada

- Pot assistir, si el tribunal ho considera oportú, a la vista per a la celebració del recurs d'apel·lació interposat contra la sentència dictada pel jutge de menors
  - Per deixar les mesures sense efecte o substituir-les per unes altres que consideri més adequades el jutge competent
- *En altres fases del procediment:* l'assessorament tècnic també està previst en la Llei per al cas que el representant de l'equip tècnic sigui convocat a la vista d'apel·lació que s'hagi de celebrar a l'audiència provincial.

IV. Programa d'assessorament tècnic

1. Finalitat

La finalitat de l'assessorament de l'equip tècnic és aportar al procediment judicial la informació que la Llei estableix en l'article 27, sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, així com del seu entorn social i, en general, sobre qualsevol altra circumstància rellevant, i, des d'aquesta perspectiva, assessorar en el marc del procediment judicial les instàncies judicials per tal que puguin valorar la conveniència d'incorporar aquests elements a les resolucions.

Però, al mateix temps, com diu l'exposició de motius de la Llei, l'objectiu de l'interès suprem del menor no ha de descuidar l'interès de la víctima o perjudicat, cosa que l'equip tècnic ha de tenir en compte a l'hora de promoure la mediació i la reparació.

És per això que, dins la finalitat general de l'assessorament al ministeri fiscal i els jutges de menors, l'equip tècnic també ha de tenir en compte les possibilitats que la Llei estableix per impulsar la mediació i la reparació entre el menor i la víctima o el perjudicat, així com les demandes explícites que en aquest sentit facin les instàncies judicials.

2. Destinataris

D'acord amb la finalitat de l'assessorament diferenciem dos grups de destinataris directes:

- *Els destinataris de la informació:* els fiscals i els jutges de menors que sol·liciten els informes tècnics.
- *Els destinataris de la intervenció:* els menors que són objecte dels informes i les seves famílies o els representants legals.

La Llei estableix com a destinataris de la intervenció els menors a partir dels 14 anys i menors de 18 que presumptament hagin comès fets tipificats com a delictes greus o lleus en el Codi penal o les lleis penals especials, i dels quals el ministeri fiscal o el jutge de menors demani el corresponent informe d'assessorament. També sobre la seva família o els representants legals, atès que la Llei la menciona de forma explícita a l'hora de definir el contingut de l'informe tècnic «sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, així com el seu entorn social».

Aquesta població presenta determinades característiques que, de forma genèrica, són pròpies d'aquesta franja d'edat, pròpies de l'etapa evolutiva de l'adolescència i de la diversitat del context sociocultural en què es troben, que incideixen en el seu desenvolupament i en les seves conductes. Però, al mateix temps, presenta també tota l'heterogeneïtat pròpia de cada persona com a individu únic i de la diversitat multicultural amb la qual s'està configurant la nostra comunitat.

3. *Objectius*

- Respondre de forma adequada a les demandes dels fiscals i els jutges de menors, d'acord amb els requisits i els terminis legalment establerts.
- Orientar les instàncies judicials sobre quines poden ser, des del punt de vista educatiu i psicosocial, les respostes legals més adequades per al menor o el jove objecte de la intervenció.
- Propiciar la reflexió del menor o el jove sobre la seva situació personal i judicial per afavorir que adopti una actitud de responsabilitat envers el procediment en el qual està involucrat.
- Procurar que la família del menor o del jove adopti una actitud responsable que promogui la responsabilització del seu fill envers el procediment judicial i les conseqüències que se'n puguin derivar.
- Orientar el menor o el jove i la seva família sobre els recursos de la comunitat que els puguin ser d'utilitat i sobre les pautes d'actuació que poden dur a terme segons la situació del menor.

4. *Metodologia*

El Programa d'assessorament tècnic defineix els eixos generals d'actuació dels equips tècnics, els criteris per a l'exploració i la recollida d'informació, el contingut de l'informe tècnic, la participació de l'equip en els diferents actes judicials i fases del procediment, i els criteris per a l'orientació de les propostes de mesura més adequades en cada cas.

El programa està orientat a donar contingut, des de la perspectiva psicosocial i educativa, a allò que la Llei defineix en l'exposició de motius com a interès suprem del menor i a incorporar els elements valoratius que aporta aquesta perspectiva als diferents moments del procediment.

L'exploració, el contingut de la informació, la valoració i les propostes no només defineixen el marc d'intervenció de l'equip tècnic, sinó que incideixen de forma especial en les intervencions posteriors, ja que contribueixen a decidir les respostes i les mesures que han d'aplicar les instàncies judicials.

4.1. *Lectura de la documentació referida al menor o al jove*

- Lectura de l'atestat, que aporta informació sobre el fet delictiu i les circumstàncies en què es va produir.
- Lectura de l'expedient administratiu, que, si escau, aporta informació sobre les intervencions que s'han realitzat o s'estan realitzant.

4.2. Convocatòria per a l'entrevista

S'ha de remetre una citació escrita, dirigida al menor o al jove. Sempre que tingui menys de 18 anys s'ha de demanar que l'acompanyin els pares o els tutors. En el cas que tingui més de 18 anys es considera aconsellable, tot i que no és obligatori, que l'acompanyin els pares o, si escau, la parella.

L'advocat del menor o del jove no ha de ser convocat. Tanmateix, i en cas que hi assisteixi, pot ser present en el moment de la presentació, però no a l'espai de l'exploració pròpiament dit.

4.3. Enquadrament de la intervenció

S'ha d'informar, conjuntament, el menor o el jove i la seva família o el representant legal, amb un llenguatge clar i objectiu, sobre els aspectes següents:

- El requeriment que ha fet la fiscalia d'elaboració de l'informe tècnic preceptiu segons el que estableix la Llei.
- L'objectiu de l'exploració.
- El context general de la justícia de menors, el paper de l'equip tècnic en el procediment i els drets que assisteixen el menor o jove en relació amb la intervenció tècnica.
- La contextualització de la intervenció en relació amb altres que s'estiguin fent, o que s'hagin fet, en l'àmbit de justícia juvenil.

4.4. L'exploració

En aquesta fase s'ha de recollir la informació necessària sobre la situació personal, familiar i social del menor o el jove, per poder elaborar l'informe.

4.4.1. Aspectes previs

- En el procés d'intervenció presentencial s'ha de respectar la presumpció d'innocència i s'ha d'evitar tota presumpció o imputació de culpabilitat, malgrat que el menor o el jove es declari autor del fet, i també s'ha de respectar i preservar especialment la igualtat de totes les persones, independentment de la seva raça, cultura, sexe i situació personal i social.
- Quan s'iniciï un procés d'assessorament tècnic s'ha de conèixer la informació prèvia que es tingui sobre el cas, principalment els informes d'assessorament anteriors, i aprofitar-ne la que encara sigui vigent.
- No s'han de reiterar exploracions si les que s'han fet anteriorment són properes en el temps i aporten prou informació, tret que hi hagi indicadors que facin aconsellable una nova valoració del cas.
- L'exploració del menor o jove s'ha de dur a terme respectant al màxim la seva intimitat i la de la seva família, i evitant la recerca d'informacions innecessàries.

Tenint en compte que no hi ha intervencions neutres, s'ha de procurar minimitzar-ne l'impacte i mobilitzar només els sentiments i els aspectes interns que siguin necessaris per valorar la situació dels menors i elaborar l'informe.

4.4.2. Àrees que cal explorar

a) Àrea sociofamiliar

- Estructura familiar i sistemes de relació del nucli familiar
- Situació socioeconòmica i cultural
- Expectatives de la família envers el menor o el jove, i del menor o del jove envers la família

b) Àrea personal

- Actituds, capacitats i comportament davant del procés d'observació
- Hàbits
- Consum, o no, de drogues i, en el seu cas, quin n'és el patró
- Autonomia i responsabilitat
- Autoconcepte
- Trets bàsics de personalitat
- Dinàmica interna i relacional
- Sociabilitat i habilitats socials
- Escola i/o formació prelaboral: trajectòria curricular, nivell d'estudis, expectatives en aquests àmbits
- Situació, trajectòria i experiència laboral, si escau, i expectatives laborals
- Expectatives de futur
- Observar si hi ha alguna simptomatologia que pugui associar-se a trastorns de conducta o altres trastorns mentals. En el cas que d'aquesta observació es desprengui la possible existència d'un trastorn mental, es pot proposar la sol·licitud d'un informe pericial

c) Vivència i posicionament davant del procés judicial

Tot respectant la presumpció d'innocència, s'han d'explorar els elements següents:

- La vivència que el menor o el jove té de la denúncia, així com de l'actitud, sentiments i reaccions que aquesta i el procediment judicial han generat en ell i en la seva família, i el grau de responsabilitat amb què afronta aquesta situació.
- La incidència d'altres intervencions de la justícia, prèvies o simultànies, la resposta del menor o del jove i la seva actitud davant l'actuació de la justícia.
- La posició de la família davant la conducta del menor i davant l'actuació de la justícia.

4.4.3. Tècniques d'exploració

Les tècniques d'exploració per a la recollida de la informació poden ser directes o indirectes i s'han d'utilitzar les unes o les altres segons el cas.

a) Tècniques directes:

- Entrevistes (al menor o al jove, a la família, als tutors o als representants legals)
- Proves diagnòstiques

b) Tècniques indirectes:

- Anàlisi de la documentació sobre el menor o el jove.
- Recollida d'informació d'altres agents socials que puguin tenir coneixement del menor o el jove i/o de la família, i que facin, o hagin fet, algun tipus d'intervenció social o educativa amb ell o amb la família, o que tinguin referències dels grups als quals pertany el menor o el jove. Les informacions indirectes han de ser contextualitzades, demanades només en cas que sigui necessari, i tractades de forma adequada per evitar possibles efectes estigmatitzadors.

4.5. Exploració en casos específics

Per tal d'adequar l'assessorament als diferents fets delictius i a les circumstàncies dels joves infractors, l'SMAT disposa de diversos protocols que emmarquen i aprofundeixen l'exploració en determinades àrees en funció de la problemàtica, com, per exemple, els joves reincidents, o acusats de delictes relacionats amb violència filioparental o contra la llibertat sexual. En el cas dels delictes violents es fa una valoració estructurada del risc de violència utilitzant el SAVRY.

4.6. Devolució, orientació i derivació

La devolució, l'orientació i la derivació tenen un caràcter opcional, en tant que no hi ha l'element d'obligatorietat vinculat al requeriment judicial. Els destinataris són els menors o els joves i les seves famílies.

Els seus objectius són:

- Facilitar un espai en què la família i el jove puguin rebre, en un llenguatge accessible, informació sobre allò que el tècnic ha observat arran de la intervenció que s'ha dut a terme.
- Possibilitar la reflexió sobre els aspectes que puguin repercutir en el procés de desenvolupament del menor o sobre les dificultats que puguin tenir els adults a l'hora de donar respostes als adolescents.
- Aclarir els dubtes que hagin pogut sorgir en relació amb la intervenció.

Sempre que sigui necessari, a criteri del tècnic o a demanda de la família, la *devolució* es pot ampliar amb una *orientació* sobre els abordatges possibles dels conflictes detectats i sobre els recursos comunitaris disponibles en l'entorn més immediat de la família.

En els casos en què el jove i/o la família expressin el desig de connectar amb els recursos dels quals se'ls ha informat, es fa la *derivació* corresponent al recurs adient. La derivació també implica el traspàs d'informació necessària als professionals que assumeixen el cas, tot respectant els límits legals que estableix el deure de reserva.

5. L'informe d'assessorament tècnic

5.1. Orientacions generals

- La informació ha de ser sintètica, globalitzadora i integradora de les diverses informacions recollides.
- De tota la informació recollida, s'ha de limitar la que ha de quedar reflectida en l'informe, d'acord amb la seva finalitat en el procediment i amb el respecte a les persones que en són l'objecte.
- Cal centrar la informació principalment en la situació socioeducativa i personal del menor, sense oblidar-ne l'àmbit familiar. Cal destacar les potencialitats i els aspectes positius del menor.
- Els informes han de ser personalitzats i s'ha d'evitar l'estandardització i l'estereotípia.
- La informació ha de ser objectiva i s'ha d'expressar en una terminologia clara que en faciliti la comprensió.
- S'ha de mantenir un equilibri entre la descripció objectiva de la realitat i la seva interpretació. L'informe no ha de ser una simple transmissió de la informació obtinguda sense la valoració corresponent. Però tampoc no s'han de fer interpretacions que no es dedueixin de la informació obtinguda.
- El llenguatge i les valoracions no han de ser taxatius, però han de permetre obtenir una valoració global del cas.

5.2. Estructura

- Dades personals
- Metodologia: l'informe tècnic s'inicia amb les actuacions metodològiques utilitzades per a l'elaboració de l'informe (entrevistes, coordinacions, etc.)
- Genograma
- Situació familiar
  - o Història sociofamiliar
  - o Situació familiar actual
- Situació personal
  - o Característiques personals
  - o Situació educativa/laboral
- Entorn social
- Altres circumstàncies rellevants
- Valoració global: permet explicar de forma global la situació del menor o el jove en relació amb les àrees explorades, i s'ha de plantejar com una hipòtesi explicativa i integradora de la seva situació. Cal que inclogui:
  - o La incidència familiar com a afavoridora, o no, del procés d'adaptació psicosocial del menor o del jove
  - o Les característiques personals del menor o del jove i els aspectes més rellevants que afavoreixen o dificulten el desenvolupament adaptat de les seves capacitats i conductes
  - o La vivència i posicionament del menor o jove davant les normes i com s'inscriu en el seu patró de funcionament habitual

- o La problemàtica més rellevant del menor, destacant possibles situacions de risc, les necessitats socioeducatives i possibilitats de recursos del seu entorn

5.3. Assistència a l'audiència o judici oral

L'audiència és l'acte processal més transcendental i decisor de tot el procediment judicial. Hi conflueixen els resultats de les actuacions i les diligències practicades durant la fase d'instrucció, tant en relació amb els fets com amb la situació del menor. El professional informa de manera oral sobre la situació psicossocial i educativa del menor, recollida en l'informe tècnic elaborat, sobre el coneixement que té del menor i del seu entorn, valora les propostes de les parts i planteja, des de la perspectiva educativa, les intervencions i les mesures que considera més adequades.

La intervenció de l'equip tècnic en l'acte d'audiència es produeix en dos moments diferenciats:

- Al final de la fase probatòria, que exposa el contingut de l'informe tècnic i explica la situació i circumstàncies personals, familiars i socials del menor o jove, així com les seves necessitats educatives. El jutge, el ministeri fiscal i la defensa poden fer preguntes en relació amb l'informe, la situació del menor i les seves necessitats educatives.
- Posteriorment, en la fase de conclusions, el jutge torna a donar la paraula al representant de l'equip tècnic, a fi que es pronunciï des d'una perspectiva psicossocial i educativa sobre les mesures proposades per les parts.

Punts clau

- La Llei orgànica 5/2000 estableix que el ministeri fiscal i el jutge de menors rebin l'assessorament per part dels equips tècnics sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, sobre el seu entorn social i sobre qualsevol altra circumstància rellevant, per tal que ho tinguin en compte a l'hora de decidir la resposta més adequada.
- A Catalunya, els equips tècnics estan formats per psicòlegs, treballadors socials i educadors i tenen una doble dependència: una d'orgànica permanent del Departament de Justícia, ja que és personal propi, i una de funcional del ministeri fiscal o del jutjat de menors.
- A més de la funció d'assessorament, porten a terme els programes de mediació i reparació a la víctima, i d'atenció a les víctimes de menors infractors.
- Per elaborar l'informe d'assessorament es fa l'exploració del menor o el jove a través d'entrevistes amb el jove i els pares o els representants legals, complementades amb la informació aportada pels serveis comunitaris que són coneixedors del cas concret. S'ha de respectar al màxim la seva intimitat i la de la família, i s'ha d'evitar la recerca d'informacions innecessàries.

- L'informe tècnic se centra, principalment, en la situació sociofamiliar i personal del menor i finalitza amb una valoració on es destaquen tant els factors de risc com els de protecció.
- La funció d'assessorament finalitza en l'acte de compareixença i d'audiència.
- L'audiència o judici oral és l'acte processal més transcendental i decisor de tot el procediment judicial. És el moment en què el representant de l'equip tècnic informa directament sobre la situació del menor recollida en l'informe i l'actualitza.
- Considera les propostes del fiscal i de la defensa i valora, des de la perspectiva educativa, la mesura més adequada.

Bibliografia

DICTAMEN del Comité Económico y Social Europeo sobre *La prevención de la delincuencia juvenil, los de tratamiento de la delincuencia juvenil y el papel de la justicia de menores en la Unión Europea*. SOC/202. *La justicia de menores*. Brussel·les, 15 de març de 2006.

GONZÁLEZ, Javier; REDONDO, Mariela (2000). Llei Orgànica 5/2000 reguladora de la responsabilitat penal dels menors. *Justiforum, Papers d'Estudis i Formació*. Barcelona: CEJFE.

HERNÁNDEZ GALILEA, Jesús Miguel; *et al.*(2002). *El Sistema Español de Justicia Juvenil*. Madrid: Dykinson.

Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil, del Parlament de Catalunya.

Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

Programa d'assessorament tècnic. Servei de Mediació i Assessorament Tècnic. Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil. Revisió de 2011.

Programa d'assessorament tècnic sobre mesures cautelars. Servei de Mediació i Assessorament Tècnic. Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil. Revisió de 2014.

Projecte pilot d'atenció a les víctimes de menors infractors. Servei de Mediació i Assessorament Tècnic. Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil. Octubre de 2014.

Reial decret 1774/2004, de 30 de juny, del Reglament de la Llei 5/2000.